

Отже, реферування сприяє розвитку навичок читання, вдосконалення усного мовлення, усного непередготовленого мовлення зі спеціальності. Воно розвиває творче і логічне мислення студентів, здатність критично оцінювати інформацію, працювати з оригінальною літературою. Таким чином, реферування є ефективним засобом підвищення інтенсивності навчання не лише іноземної мови, а й інших предметів. І в той самий час воно є яскравим показником рівня володіння студента іноземною мовою і сприяє формуванню його як всебічно гармонійно розвиненої особистості.

SUMMARY

The article is devoted to the problem of making a synopsis in non-linguistic institutions of higher education. The experience of using it on junior and senior courses is generalized in this article. The classification of means of making synopsis is described here. The necessity of synopsis use on the lessons of foreign language and integrate courses is proved.

Making synopsis plays an important pole in improving skills of all kinds of linguistic activity. It contributes to the success of forming a student as a completely harmonious developed person.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- 1 Авраменко В.І., Іщенко В.Л., Хван А.В. «Learning communities» - сучасна методика викладання іноземних мов /Сучасні тенденції комп'ютеризації процесу навчання іноземних мов: Збірник наукових праць. - Луганськ, 2006. - №4.
- 2 Базонова А.В. Реферирование текстов на французском языке.-М.,1984.
- 3 Бим И.Л. Личностно ориентированный подход – основная стратегия обновления школы //Иностр. языки. – 2001. - №2.
- 4 Грибанова К.И. Реферирование и аннотирование как средства развития иноязычной устной речи.- Пятигорск, 2005.
- 5 Полат Е.С. Новые педагогические технологии в системе образования.- М., 2001.
- 6 Шамрай Л.И., Гаркушева В.А., Пятницкая Л.В. Обучающий и контролирующий потенциал реферирования. – Макеевка: Донбасская национальная академия строительства и архитектуры.
- 7 The Giant Book of American Quotations, Grammercy Books, New York, 1992 .
- 8 Удо Хан, Индерджиет Манн. Системы автоматического реферирования / Открытые системы. - 2000. - №12.

Надійшла до редакції 6 червня 2006 р.

ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ВУЗІВ

О. Р. Гладченко

У статті пропонується база для вирішення проблеми формування мовної компетенції студентів.

У всьому світі все більше уваги приділяється якості освіти. І Україна як член європейського співтовариства також дотримується міжнародних освітніх стандартів.

Задля підтримки конкурентоспроможності українських освітніх закладів необхідно, щоб освітні послуги були не тільки якісними, але й сучасними та привабливими за формою для потенційного споживання.

Сучасне постіндустріальне інформаційне суспільство, яке характеризується високою потребою спілкування, гнучкості світосприйняття та мобільності, ставить високі вимоги перед студентами сьогодення. До нових потреб суспільства відносяться вміння використовувати нові інформаційні технології, вміння долати конфлікти, застосувати творчі здібності та бути готовими до міжособистісного та міжкультурного співробітництва.

Необхідність пошуку порозуміння між країнами робить можливим міжкультурне спілкування на основі знання студентами коду рідної

культури у ході прилучення до інших культур. Здійснювати такий діалог культур спроможна тільки вільна, розвинена та освічена особистість. Враховуючи вищезазначені фактори, *виникає* необхідність вивчення іноземних мов як засобу здійснення міжкультурного спілкування. Високі вимоги до спілкування студентів ставлять складні завдання перед методистами у пошуку нових підходів та методів у викладанні іноземних мов у вузах. Таким новим підходом є інтерактивне навчання.

Об'єктом цієї статті є типові форми інтерактивного навчання діалогічного мовлення, формування мовленнєвої та соціолінгвістичної компетенції студентів вищих навчальних закладів.

Основними методичними принципами навчання іноземної мови, прийнятими в сучасній вітчизняній методиці, є:

Принцип комунікативності – провідний методичний принцип, який сприяє успішному досягненню головної мети навчання іноземної мови у вищих навчальних закладах - навчити студентів здійснювати іншомовне мовленнєве спілкування в межах засвоєного навчального матеріалу. Комунікативні ситуації, що використовуються в навчанні іноземної мови, повинні моделювати типові ситуації реального життя у відповідній сфері спілкування. Принцип комунікативності зумовлює добір мовного та мовленнєвого матеріалу, характер вправ, методів та прийомів навчання [2, с. 44].

Принцип взаємопов'язаного навчання видів мовленнєвої діяльності дозволяє забезпечити навчання іншомовного спілкування найефективнішим чином. Паралельне навчання різних видів мовленнєвої діяльності забезпечує розвиток навичок і вмінь мовлення в комплексі. Розвиток уміння знайти головну або другорядну інформацію в тексті, який сприймається, відбувається і в аудіюванні, і в читанні.

Принцип урахування рідної мови дає можливість спрогнозувати труднощі в навчанні вимовної, лексичної і граматичної сторін іншомовного мовлення, у навчанні графіки, орфографії, при семантизації мовного матеріалу.

Принцип інтерактивності. Навчання будується переважно на завданнях, які:

- моделюють інтерактивний характер спілкування - обов'язково участь двох типів комунікантів- тих, хто продукує висловлювання, і тих, для кого це висловлювання призначене, а також наявність ознак взаєморозуміння;

- комунікативні ситуації мають важливу рису - інформаційну прогалину. Це означає, що комуніканти володіють різним обсягом інформації або різними частинами однієї й тієї самої інформації, а це спонукає студентів добувати інформацію один в одного і відповідно цінувати один одного як партнерів зі спілкування, використовувати один одного як ресурс необхідної нової інформації, думки чи досвіду;

- складають логічно пов'язані та взаємозалежні комплекси завдань. Якість виконання кожного наступного завдання залежить від успішності виконання попереднього;

- допомагають узгоджувати навчальні і комунікативні дії, встановлювати та підтримувати стосунки, обмінюватися особистісно-значущою інформацією, співпрацювати в парах, невеликих групах, командах [5, с. 60];

Зростаючі потреби в спілкуванні та співпраці між країнами і людьми з різними мовами та культурними традиціями, нова освітня система в Україні, приєднання вузів України, в тому числі і нашого вузу, до Болонського процесу вимагають суттєвих змін у підході до викладання, оновлення змісту та методів навчання іноземних мов у вузах.

Досягнення мети статті було пов'язано з вирішенням таких **завдань**:

1 Розглянути поняття інтерактивного навчання, іншомовної

комунікативної компетенції та соціолінгвістичної компетенції.

2 Довести доцільність використання принципів інтерактивності у вузах, враховуючи методи викладання та психологічний клімат на заняттях з іноземної мови.

Поняття інтерактивності

Розвиток системи вищої освіти в Україні і її вихід на європейський рівень неможливі без підвищеної уваги до викладання іноземних мов, володіння однією з яких є неодмінним критерієм інтеграції України в європейське та світове співтовариство. Національна Доктрина розвитку освіти в Україні наголошує на важливості опанування іноземної мови як засобу спілкування, що має на меті набуття студентами відповідних навичок і вмій.

Як відомо, студенти починають користуватися мовою, коли їхня увага зосереджується на передачі та отримванні інформації, що є цікавою як для того, хто розмовляє, так і для слухача, в ситуації, яка є важливою для обох. Це і є інтерактивність. Інтерактивність включає в себе не тільки вираження своїх власних думок, а й сприйняття і розуміння думок інших. Один слухає інших, реагує (прямо чи непрямо), інші також слухають і реагують. Учасники виробляють власні інтерпретації значення кризь таке спілкування, що завжди розуміється в контексті, фізичному або досвідному, з невербальними підказками, які сприяють більш точному розумінню [5, с. 87]. Всі ці фактори повинні бути наявні, коли студенти спілкуються: слухають інших, розмовляють з іншими, обмінюються знанням у суспільному контексті. Перш за все повинно бути спілкування-інтерактивний обмін інформацією тих, кому є чим поділитися.

Чому інтерактивність має таке значення в ситуації вивчення іноземної мови? Студенти можуть збагатити свій словниковий запас, працюючи з аутентичним мовним матеріалом, слухаючи або читаючи, беручи участь у різноманітних дискусіях, інсценуваннях, спільних завданнях з розв'язання проблем.

Для того щоб інтерактивність у процесі навчання була справжньою, треба, щоб окремі особистості (викладачі, так само, як і студенти) поважали унікальність інших особистостей з їх спеціальними проблемами, не маніпулюючи або керуючи ними, або вирішуючи за них, як саме вони можуть або будуть навчатися, а заохочуючи їх і розвиваючи в них упевненість у собі і задоволення від того, що вони роблять. Уроки, де домінує викладач, не можуть за своєю природою бути інтерактивними. Інтерактивність може бути дво-, три- або чотиристоронньою, але вона ніколи не може бути односторонньою. Справжня інтерактивність на уроці вимагає від викладача відійти в бік від центрального місця і залишити його студентів, надавши йому можливість розвивати і виконувати різноманітні види діяльності, приймати всі види ідей і бути толерантним до помилок, які студенти допускають під час своїх спроб у спілкуванні. Багато викладачів дуже неохоче йдуть на це, тому що вважають, що це призведе до хаосу. Таке навчання передбачає розподіл відповідальності за навчання між усіма учасниками навчального процесу, а не покладання всієї відповідальності на викладача. Без взаємної поваги і створення можливостей для експериментування студентів у спілкуванні без надмірного втручання і керівництва з боку викладача студенти не наважаться виразити те, що їх насправді турбує.

Для інтерактивного спілкування потрібна дружня та творча атмосфера. Спілкування може бути тихим і в повний голос, може бути спокійним і динамічним, може проходити у великих і маленьких групах або в парах, але там, де студенти активні у різноманітній навчальній діяльності, де стимулюється їхня творчість водночас із творчістю викладача.

Формування мовленнєвої та соціолінгвістичної компетенції студентів під час навчання

Як відбувається формування мовленнєвої та соціолінгвістичної компетенції на занятті?

1 Перш за все багато роботи з аутентичними матеріалами, особливо при аудіюванні. Аутентичні матеріали включають і мовлення викладача, коли він вільно володіє мовою. Також викладачі мають покладатися на аудіо- та відеоматеріали, а для читання - на газети, журнали, карикатури, листи, інструкції до різноманітних товарів, меню, географічні карти і тому подібне. При будь-якій можливості слід запрошувати для участі в уроках носіїв мови, щоб вони могли спілкуватися зі студентами у неформальній обстановці (наприклад, волонтерів Корпусу Миру).

2 Студенти слухають і розмовляють, беручи участь у інсценуванні або дискусії; вони створюють ситуації, діалоги, інсценують співбесіди при прийнятті на роботу, роблять повідомлення на задані теми із власними коментарями, вони сперечаються щодо подій і зайнятих позицій і обмінюються думками.

3 Студенти дивляться фільми та відеозаписи, де спілкуються носії мови. Вони спостерігають за невербальними елементами комунікації і способами вираження емоцій, за тим, як люди починають і підтримують інформаційний та емоційний обмін під час спілкування, як вони обмінюються думками і як вони розвивають бесіду. Для такої роботи дуже підходять навчальні курси, які можуть слугувати початковими матеріалами для того, щоб студенти могли створювати свої власні епізоди, виконуючи роль персонажів ситуації і поводити себе так, як вони. При такій діяльності також можна працювати з варіантами мови, наголосу й інтонацій.

4 Діалог культур має дуже важливе значення для вживання мови в умовах реального світу. Студенти обмінюються своїми думками, способами дії реагування і своїми стилями мовлення. Спостерігаючи за спілкуванням між людьми різних культур, розуміючи свої власні реакції на інших людей, контролюючи власний стиль мовлення і практикуючи різноманітні способи спілкування, студенти успішно реагуватимуть на іншу культуру. При навчанні іноземної мови студенти інсценують проблемні ситуації, в яких люди конфліктують через культурні непорозуміння, обговорюючи, де і наскільки це можливо з носіями мови правильність рішень студентів з точки зору представників цієї культури [4, с. 112].

5 При читанні тексту повинно існувати інтерактивне спілкування між студентом і текстом - інтерпретація, розширення, обговорення альтернативних можливостей або висновків. Дуже часто читання приводить до творчої діяльності в усній або письмовій формі, коли студенти повинні самі написати текст на задану тему, а потім представити його в аудиторії.

6 Найбільш ефективними будуть завдання, що мають конкретну практичну мету (оголошення, лист до реально існуючої людини, реферат, доповідь на студентській конференції тощо). Ідеальним прикладом такої інтерактивної письмової діяльності є так звані діалогові журнали. Студенти пишуть у них викладачу або один одному, а читач відповідає на послання, таким чином поєднуючи читання і письмо в одному виді цілеспрямованої діяльності. Завдяки розвитку Інтернет - комунікації (електронна пошта, форуми, онлайн-чат) такий вид письмової діяльності можна і треба врахувати при роботі над писемним мовленням студентів, оскільки він посилює мотивацію до спілкування іноземною мовою.

7 Інтерактивність не є перешкодою для вивчення граматичної структури мови. Ми спілкуємося ефективніше, якщо можемо зрозуміти і

висловити нюанси значення, що потребує дуже уважного відбору граматичних структур. Вивчення граматики, однак, не є прослуховуванням опису граматичних правил, а швидше індуктивним виведенням цих правил з живого мовного матеріалу з подальшим їх використанням. Такий процес може і повинен бути інтерактивним, коли студенти засвоюють граматичні правила через досвід в ефективному вираженні своїх ідей і думок. Багато видів діяльності може використовуватися для тренування певних граматичних структур, і при цьому студенти не відчують, що вони вчать граматику.

8 Тестування також повинно бути інтерактивним і зорієнтованим на опанування живою мовою, а не стерильно застиглою системою. Студенти повинні опинитись у ситуації, де вони чують і реагують на реальне використання мови або те, що вони читають, переходить в якийсь інший вид діяльності з використанням мови. За цієї точки зору, традиційні тестові завдання, такі, як вибір одного з варіантів, заповнення пропусків тощо є тестами про мову, оскільки в реальному житті мова не використовується таким чином. Тести повинні відтворювати реальні умови вживання мови наскільки це можливо. Перший крок до цього - зробити так, щоб традиційні тести відтворювали реалії, в яких існує студент. Наступним кроком є створення таких тестів, які б природно включали в себе елементи спілкування, не тільки в усному інтерв'ю, а й в інших видах діяльності. Як тільки тест перетвориться на цікаву і захоплюючу діяльність, студент починає «спілкуватися», і сам тест стає органічним процесом розуміння й вираження ідей.

9 Спілкування у мовному оточенні, що розмовляє іноземною мовою, є дуже важливою часткою інтерактивного навчального процесу. Ідеальною для такої діяльності була б група носіїв мови, яка б знаходилася поблизу і яку б можна було залучати до процесу навчального й культурного обміну. Мовне і культурне оточення відтворюється за допомогою газет, журналів, радіопрограм, телепрограм, відеофільмів. Як уже було сказано, дуже великого значення набуває кореспонденція.

Методика інтерактивної комунікації під час викладання іноземної мови

Нерідко трапляється, що після ретельної підготовки до заняття викладачі іноземної мови залишають аудиторію розчарованими, незадоволеними, спустошеними від того, що підготовлений навчальний матеріал студенти не сприймають. Головною причиною цього є невміння правильно організувати навчальний процес, взаємодію між викладачем і студентами.

На жаль, деякі викладачі продовжують працювати по-старому, і досить часто взаємодія, що відбувається в групі між викладачами і студентами, спрямована на здійснення механічного заучування, яке суворо контролюється, і в ній відсутній зв'язок. На заняттях з іноземної мови зберігаються фронтальні форми роботи, авторитарний стиль спілкування викладача із студентами, не реалізуються диференційований та індивідуальний метод навчання. Викладач виконує місію «дресирувальника». Але педагогу належить інша роль. Нині перед ним стоять складні завдання.

В основу навчання англійської мови на сучасному етапі закладено особистісно зорієнтований та діяльнісний підходи, згідно з якими студент уже не розглядається як об'єкт впливу викладача, а виступає поряд із педагогом суб'єктом навчально-виховного процесу. На сьогодні важливою є допомога студентів усвідомити себе, сформуватися як особистість. Для того щоб заняття англійської мови сприяли цьому, необхідно насамперед навчити студентів спілкуватися, правильно взаємодіяти між собою. Їх діяльність на занятті повинна бути цікавою, комфортною, інформаційно

насиченою, викликати бажання самовиражатися, що сприяє розвитку впевненості, почуття власної гідності (але не самовпевненості), яких інколи не вистачає студентам.

Комунікація, заснована на взаємодії, дозволить розгледіти у кожному його самотність. Під час вивчення іноземної мови важливу роль відіграють комунікативні здібності як педагога, так і того, хто навчається. Досить часто на заняттях іноземної мови у студентів виникають різні «фобії» («фобія» невідомості, читання, аудіювання тощо). Як правило, вони виникають через побоювання зробити помилки й викликати незадоволення викладача, його критику. Згодом це переростає в мовний бар'єр [3, с. 156]. Щоб позбавити студентів освітніх фобій, їх потрібно переучувати. А для цього треба створити сприятливу атмосферу на занятті з іноземної мови, ефективні умови для повноцінної взаємодії, викликати інтерес і бажання вчитися, сформувати позитивну мотивацію з допомогою інтерактивних форм взаємодії.

Педагоги повинні допомогти молодим людям стати такими, тобто допомогти їм пізнати себе і навколишній світ. На жаль, частіше ми спостерігаємо інше: деякі студенти часто усвідомлюють, що те, чим вони займаються на заняттях, зокрема з іноземної мови, не має до них ніякого відношення, і вважають час даремно згаяним. Це зумовлено тим, що викладачі не розуміють проблем студентів. Для того щоб відчуті внутрішній світ людини, її необхідно вислухати. Але перехід від монологу, що тривалий час переважав на заняттях і все ще, на жаль, має місце в навчальному процесі, досі не відбувся. Дається визнаки недостатній рівень педагогічної культури викладача, відсутність терпимості до помилок і невдач студентів, поваги до їхньої людської гідності, внутрішньої прихильності до них. У багатьох це породжує невпевненість, нерішучість, невизначеність життєвої позиції. А щоб подолати такі ситуації, потрібно навчитися спілкуватися, слухати, взаємодіяти зі студентами - на цьому треба акцентувати увагу у вищому навчальному закладі. Причому технологією спілкування, або інтерактивними формами взаємодії, спочатку мають оволодіти викладачі іноземної мови, щоб потім використовувати їх у роботі зі студентами.

Ситуація спілкування розкривається як система взаємоорієнтованих акцій і реакцій, розгорнутих у часі. Адекватною й найбільш досліджуваною моделлю таких ситуацій є гра. У ній людина вибирає для себе партнером «значущого іншого» й орієнтується у своїх діях і реакціях на його поведінку й на те, як вона сама сприймається «значущим іншим» [1, с. 54].

Інтерактивні форми взаємодії, які потрібно опанувати викладачам іноземної мови, допоможуть їм набути впевненості у власних силах, навчать визначати сильні сторони інших (колег, студентів), сприятимуть розвитку вміння вислухати співбесідника, допоможуть стати більш терпимим, упевненим щодо особистісного самовираження, розвинути вміння мобілізуватися за складних обставин, приймати конкретні рішення.

Однак для того щоб під час взаємодії не постраждала особистість тих, хто спілкується, необхідно сформувати стиль співпраці. Насамперед спілкування повинно бути обов'язково «на рівних». Самовираження при цьому сприяє поєднанню знань і досвіду.

Потрібно запобігати виникненню ситуацій, коли активним є лише один із співбесідників, який намагається нав'язати свою думку всій групі. Під час таких занять студенти поділяються на великі групи, і потім протягом короткого часу учасники кожної групи обговорюють основні проблеми, які стоять перед ними, після чого обмінюються думками. Така взаємодія сприятиме колективному виробленню рішення.

І тоді студенти усвідомлять важливість вивчення іноземної мови, у

них виникне мотив: «А як це сказати англійською мовою?»

ВИСНОВКИ

Під оптимальними умовами навчальної діяльності студентів ми розуміємо такі, за яких кожна з форм діяльності давала б найкращі результати. За своєю природою колективне вирішення навчальних проблем є активною діяльністю, тому перевага надається таким формам роботи, як дискусії, діалоги, повідомлення на задану тему із власними коментарями. Важливе значення для вживання мови в умовах реального світу має діалог культур. Ми звертаємо увагу студентів на розпізнавання тих стереотипів, що склалися відносно носіїв іншої мови та культури. Зустрічі з носіями мови мають надзвичайне значення для подальшої роботи студентів з вивчення мови.

Застосування відеоапаратури для демонстрування фільмів, навчальних курсів, комп'ютерів будуть важливими й корисними. В умовах обмеженої кількості занять у студентів (1-2 заняття на тиждень) значно зростає роль інтерактивних форм роботи, ТЗН, рольової гри тощо. Робота повинна мати як індивідуальні, так і групові форми, що дає можливість розвивати пізнавальні та мовленнєві вміння студентів.

Матеріали роботи були апробовані при проведенні занять різних типів в академічних групах студентів 1-2-х курсів гуманітарного факультету зі спеціальності «Журналістика», в тому числі з використанням фонолабораторії, комп'ютера, а також у виступах на методичних семінарах та конференціях у Сумському державному університеті.

SUMMARY

In this article we can provide the consistent grounding for solving the problem of teaching principles and its main point – the problem of forming habits and skills of oral speech of students. The most essential of the principles of teaching foreign languages are the principles of communicativeness and interaction.

This approach demands new solutions of different problems:

- *the role of a teacher in a students' group;*
- *the responsibility of a student himself for his ups and downs, failures and gains;*

introduction of new forms in the teaching process, for example: partnership, team work, role playing, using computers and native speakers at the lesson.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- 1 Бориско Н.Ф. Диалог культур и содержание материалов учебно-методического комплекса / Иноземні мови.-1999. - №2. - С. 53-57.
- 2 Зимняя И.А. Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке.- "Просвещение", 1987. -212с.
- 3 Зимняя И.А. Педагогическая психология: Учебник для вузов. - изд. 2-е, перераб. и доп.-М.: Логос, 2001.-384с.
- 4 Сафонов В.В.Изучение языков международного общения в контексте диалога культур и цивилизаций.- Воронеж : Стоки, 1996.- 237с.
- 5 Wells I., Etal A. Learning Through Interaction : The Study of Language Development. – Cambridge: CUP, 1981.- 123с.

Надійшла до редакції 6 червня 2006 р.

ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ЖУРНАЛІСТА

В.В. Костюк

Одним із завдань нашого дослідження було розроблення та всебічна характеристика професійної культури журналіста.

Оскільки журналістика – це діяльність із збирання, обробки і поширення інформації, тому ми вважали за доцільне звернути увагу на володіння навичками комунікативної культури. Вона передбачає і